

Verdiskaping på tvers av næringer

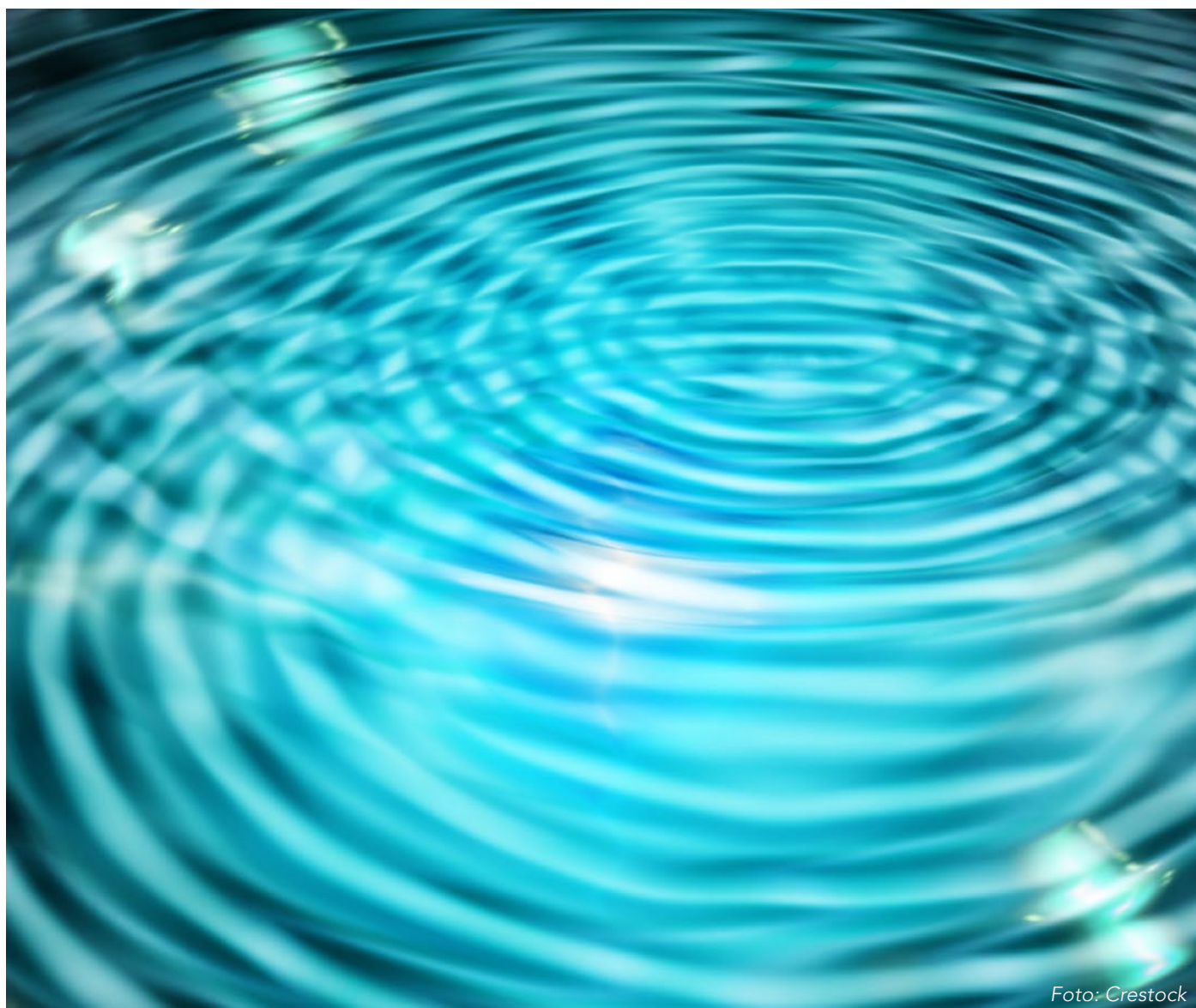

Foto: Crestock

Som ringer i vann

Fiskeri- og havbruksnæringen langs kysten skaper store ringvirkninger i annet næringsliv i Norge. I tillegg til verdiene som skapes i fiskeflåten, fiskeindustrien og i havbruket, følger det stor aktivitet og verdiskaping i leverandørnæringene. Hver krone som skapes i sjømatnæringen, fører til en verdiskaping på 95 øre i andre næringer.

Ringvirkningsanalyse

I 2008 var den totale betydningen av fiskeri- og havbruksnæringen ca. 36 milliarder kroner, målt ved verdiskaping (bidrag til BNP). Ringvirkningene i andre næringer utgjorde 17,5 milliarder kroner.

Fiskeri- og havbruksnæringen skapte 44 000 årsverk inkludert ringvirkninger i andre næringer. Av dette utgjorde kjernevirksomheten i fiskeri- og havbruksnæringen (fangst, oppdrett, fiskeforedling og grossist) 24 000 årsverk og ringvirkningene i andre næringer 20 000 årsverk.

Hovedhensikten med analysen var å klarlegge betydningen av fiskeri- og havbruksnæringen for Norge i 2008. Den tydeliggjør næringens reelle betydning i alle ledd i verdikjeden og setter fiskeri- og havbruksnæringen i sammenheng med andre næringer og den norske økonomien for øvrig. Ringvirkningsanalysen baserer seg på næringens virksomhet i 2008, og effektene viser at sjømatnæringen gir viktige bidrag til verdiskapingen og sysselsettingen i mange av landets kommuner.

Lite påvirket av finanskrisen

Det er ingenting som tyder på at den akutte krisen i verdens pengemarkeder høsten 2008 (finanskrisen) preget næringen i 2008.

Føreløpige indikasjoner gjør at det heller ikke forventes store utslag av finanskrisen når 2009-tallene skal settes opp. Krisen rammet i hovedsak luksusprodukter, og det er få produkter av denne kategorien i næringen.

Verdiskaping:

Selve produksjonen av en vare eller tjeneste har en verdi i markedet. Dette måles gjerne ved omsetningsverdien. Verdiskapingen er imidlertid det man sitter igjen med etter å ha trukket ifra kostnader knyttet til forbruk av varer og tjenester i produksjonsprosessen, i nasjonalregnskapet kalt bruttoprodukt (bidrag til BNP).

Verdiskaping

Verdiskapingen (bidrag til BNP) fra kjerneaktivitetene (fangst, oppdrett, fiskeforedling og grossist) har hatt en stigende trend fra 2004 til 2006, men viser en nedgang fra 2006 til 2008. Ringvirkningene har derimot hatt en stigende tendens det siste året.

Det har vært en økning i prisen på innsatsfaktorer de senere årene. Da går verdiskapingen i fiskeri og havbruk ned, mens ringvirkningene går opp siden man "legger igjen mer" i andre næringer.

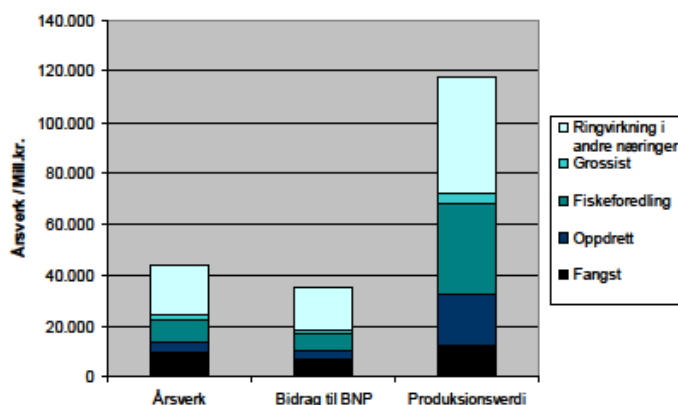
Denne verdiskapingen vil typisk fordeles seg mellom arbeidstakere (i form av lønn) og kapitaleiere (kapitalavkastning), samt noe til staten i form av skatter og avgifter.

Markant høyere investeringer

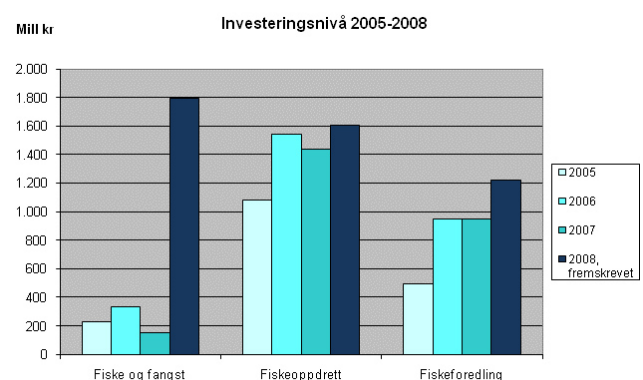
En gjennomgang av perioden 2005–2008 viser et relativt jevnt investeringsnivå innen fiskeoppdrett og fiskeforedling. Flåteleddet investerte imidlertid markert mer i 2008 enn de tre foregående årene i form av nybygg/ombygging av fartøy.

Totalt investerte flåteleddet for 1,8 milliarder i 2008. Oppdrettsleddet investerte for 1,6 milliarder, og fiskeindustrien for 1,2 milliarder. Totale investeringer i næringen var 4,6 milliarder kroner.

Virkinger av fiskeri- og havbruksnæringen. Årsverk, bidrag til BNP og produksjonsverdi i 2008 (løpende priser).

Investeringsnivå 2005–2008 fordelt på næringer.

– En bærebjelke langs kysten

Ordfører Hans Stølan i Frøya kommune

Foto: Anette Arnesen

Frøya kommune

Ringvirkningsanalysen viser at sjømatnæringen gir viktige bidrag til verdiskapingen og sysselsettingen i mange av landets kommuner.

En av disse kommunene er Frøya i Sør-Trøndelag.

– Fiskeri og havbruk, det marine landbruket om du vil, har enorme ringvirkninger for regionen Frøya-Hitra, sier Frøyas ordfører Hans Stølan. – Næringen fører med seg en stor skog av underleverandører, og er helt essensiell for å få lys i husene her på kysten.

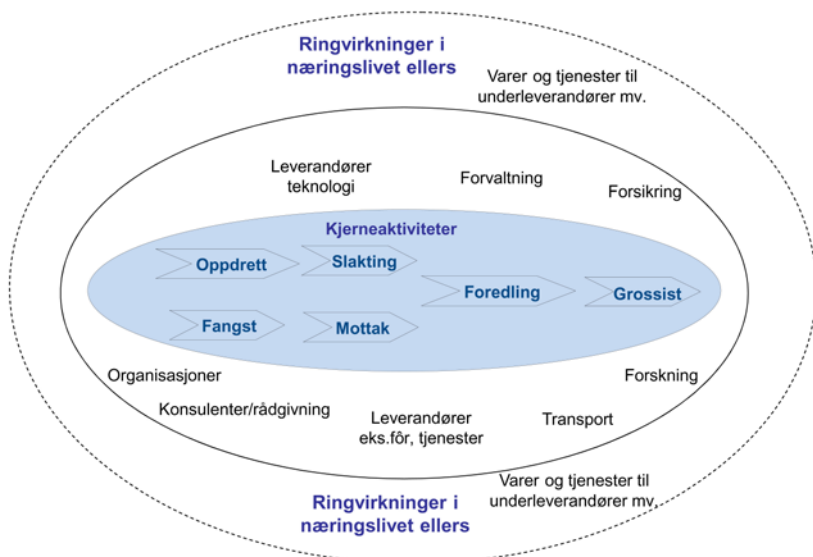
Direkte ringvirkning

De virkninger som skapes hos leverandørene som leverer direkte til næringen, ofte kalt leverandørvirkning. De direkte virkningene svarer sånn sett til vare- og driftskostnadene i næringen.

Indirekte ringvirkning

De virkninger som skapes hos ulike underleverandører bak leverandørene igjen. De indirekte virkningene lar seg sjelden registrere, og er vanligvis et resultat av modell-/multiplikator-beregninger.

For hvert 10. årsverk i fiskeri- og havbruksnæringens kjerneaktiviteter, skapes det 8,4 årsverk i annet norsk næringsliv

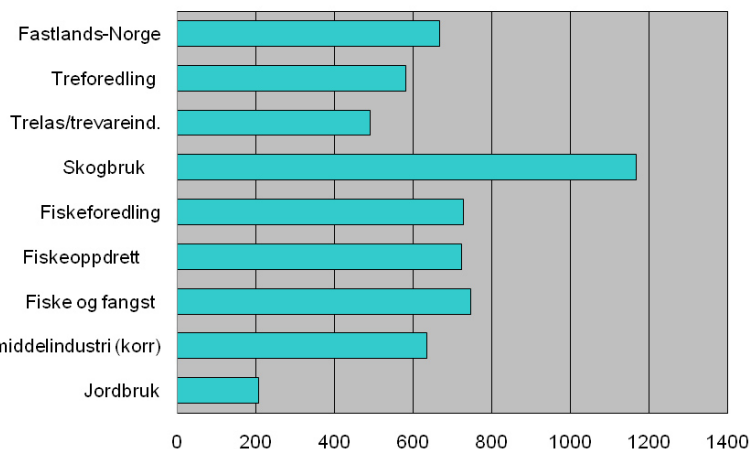
Ringvirkninger

Virkningene summeres bakover i alle ledd i leverandørkjedene og fremstilles som forholdstall. For hvert 10. årsverk i fiskeri- og havbruksnæringens kjerneaktiviteter, skapes det 8,4 årsverk i annet norsk næringsliv. Ringvirkningene kan deles inn i direkte og indirekte virkninger.

Multiplikatorvirkning er også et begrep som brukes om det samme. I denne analysen er konsumvirkninger ikke inkludert, og det innebærer at vi opererer med en form for "minimumsanslag" for virkningene.

Verdiskaping

Verdiskaping per årsverk (1000 kr) , utvalgte næringer 2008*

Figuren over viser verdiskaping per årsverk i de tre næringene i fiskeri- og havbruksverdikjeden samt for sammenliknbare næringer (primær- og foredlingsnæringer) og for Fastlands-Norge som helhet.

Alle de tre sjømatsektorene ligger omtrent på samme nivå i 2008. Oppdrettsnæringen har en svært ustabil verdiskaping, men i gjennomsnitt for perioden 2002–08 har den ligget høyt; over 900 000 kr. Også fiskeforedling har hatt ustabil verdiskaping per årsverk, men viser en stigende trend.

Skogbruk skiller seg ut med både høy og stabil verdiskaping per årsverk. Kapitalintensive næringer vil naturlig nok ha en høyere verdiskaping per årsverk enn arbeidsintensive næringer.

Færre ansatte, høyere eksport

Etter flere år med fall i sysselsettingen, flatet sysselsettingskurven nesten helt ut i 2006. Antall årsverk i næringen endte på 22 600, noe som var en reduksjon på to prosent. Samtidig skapte sjømatnæringen hele 20 600 årsverk i andre næringer.

Fisk og fiskevarer opprettholdt posisjonen som et av Norge viktigste eksportprodukter. Foruten olje og gass var metaller den eneste eksportvaregruppen som var større enn fisk.

Ved å sammenholde tallene for hhv. verdiskaping og sysselsetting, finner vi også næringenes verdiskaping per årsverk. Dette kan gi et vel så interessant perspektiv på næringers bidrag i økonomien som verdiskapingen i absoluttverdi, fordi det samtidig sier hvor mye verdiskaping man får ut av den knappe faktoren arbeidskraft.

Nasjonaløkonomisk sett kan en si at det er ønskelig å benytte arbeidskraften i næringer hvor verdiskapingen per årsverk er høy.

Kostnaden av et årsverk er den ansattes lønn inkl. alle kostnader for arbeidsgiver (arbeidsgiveravgift, sosiale tillegg osv). Den gjennomsnittlige kostnaden av et årsverk lå i 2008 på 587 000 kroner. Lønn til den ansatte, eller avkastningen til arbeidskraften, inngår som en komponent i verdiskapingsberegningen. Dersom en imidlertid gjør en separat beregning kun av avkastningen til kapitalen, betraktes lønn som en kostnad.

Poenget er at dersom det skal bli noe igjen til kapitalen og evt. til det offentlige i form av skatter og avgifter, må verdiskapingen per årsverk minst overstige lønnskostnadene.

Medvirkende organisasjoner

Forskningssentrum FHF

tar initiativ til og finansierer forskning og utvikling på vegne av fiskeri- og havbruksnæringen. Sammen med næringen utformer FHF strategiske handlingsplaner, omsetter planene til prosjekter og tilgjengeliggjør resultatene for hele næringen, blant annet på www.fhf.no.

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF)
Postboks 429 Sentrum
0103 Oslo
Tlf. 23 89 64 08
post@fhf.no
www.fhf.no

Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening

(FHL) er en medlemsstyrt organisasjon tilknyttet Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO). Medlemmene består av omlag 500 bedrifter med 8 000 ansatte innen fiskeindustri, havbruk, fôrproduksjon og marin ingrediensindustri.

Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening (FHL)
Postboks 5471 Majorstuen
0305 Oslo
Tlf. 99 11 00 00
firmapost@fhl.no
www.fhl.no

SINTEF Fiskeri og havbruk

skal bidra til å finne løsninger på utfordringer langs hele den marine verdikjeden – fra biologisk grunnlag for marin produksjon, via oppdrett og fangst til foredling og distribusjon. SINTEF er Skandinavias største uavhengige forskningsorganisasjon.

SINTEF Fiskeri og havbruk
7465 Trondheim
Tlf. 40 00 53 50
fish@sintef.no
www.sintef.no/fisk

SINTEF Teknologi og samfunn
7465 Trondheim
Tlf.: 73 59 03 00
www.sintef.no

For mer informasjon se www.fhf.no, prosjektnummer 900410.

Kontaktpersoner

Trude Olafsen
Tlf. 915 57 400
trude.olafsen@sintef.no

Gro Holst Volden
Tlf. 73 55 07 46
GroHolst.Volden@sintef.no